СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 200. Джерзи Сіті, Н. Дж., вівторок, 28. серпня, 1928. VOL. XXXVI. No. 200. Jersey City, N. J., Tuesday, August 28, 1928. THREE CENTS.

БЕРД ВИЇХАВ ДО ПІВДЕННОГО БІГУНА

З НИМ ВИЇХАЛО 32 ТОВАРИШІВ.

НЮ ЙОРК, 26. серпня. — З нюйорського порту виїхав нині корабель „Сіті оф Ню Йорк", на котрому командант Ричард Берд вибирається на виправу до південного бігуна.

Корабель виїхав по довгих урочистих парадах, зладжених йому міським урядом і громадянством. На покладі корабля були родини й приятелі Берда і його 32 товаришів; родини й приятелі підїхали тільки до Стетен Айленда, де вони висіли.

„Сіті оф Ню Йорк" се вітрильний корабель. Берд думає дібратися ним до південно-бігунових ледів за 70 днів.

Зараз по виїзді з порту на кораблі найдено 4 людий, які дісталися на корабель без відома команданта.

ВІДГУКИ ВБИЙСТВА ОБРЕҐОНА.

ЗАКОННИЦЯ РОЗМОВЛЯЄ З ҐАЗЕТЯРАМИ.

МЕКСИКО, 26. серпня. — Ґенерал Антоніо Ріос Сертуче, начальник мексиканської поліції, урядив побачення між представниками заграничної преси та законницею Консепсіон Асебада де ля Ята, начальницею малого конвенту в сьому місті, котра є одною зі співвинних замаху на ґенерала Обреґона.

Розмова відбувалася в тюрмі. При розмові була присутна полиція, але вона в ніякий спосіб не впливала на перебіг розмови. Законниця заявила, що вона не винувата в замаху на Обреґона. Головним винуватцем, на її думку, є Тораль. Вона заявила, що вона не знала ніяких робітничих провідників, з якими вона мала мати якісь потаємні коншахти; священики римо-католицької церкви теж не причетні до замаху. Вона заявила, що хоче бути мученицею та що готова на смерть.

Після розмови поліція далі заявляла, що вона має докази на те, що ся законниця брала участь у заговорі на життя Обреґона.

ЛІСТА СМЕРТИЙ НАСЛІДКОМ КАТАСТРОФИ НА СОБВЕЮ ВИНОСИТЬ 16.

РІЖНІ УРЯДИ ПОЧИНАЮТЬ СЛІДСТВА.

НЮ ЙОРК, 27. серпня. — З нинішним днем число смертий наслідком страшної катастрофи на підземній зелізниці в Ню Йорку досягло 16 осіб. Послідною жертвою є 19-літна дівчина Сіболд, котра померла в шпитали наслідком страшних покалічень, які вона віднесла підчас катастрофи.

Ріжні урядові встанови починають слідство над катастрофою. Дуже остре слідство зарядило само підприємство Інтерборо Репид Трензит Ко. Після вступного висліду слідства головним винуватцем нещастя був робітник сеї зелізниці Болдвин, котрий мав нагляд над дорогою в тому місци й котрий мав знати про зіпсуту зворотницю. Його мають поставити перед велику лаву присяжних суддів дня 17. вересня.

З ПЕРЕДВИБОРЧОЇ БОРОТЬБИ.

ЗАХОДЯТЬСЯ КОЛО РОБІТНИЧИХ ЮНІЙ.

ВАШИНҐТОН, 26. серпня. — Виборчий комітет републиканської партії постановив залишити аґітацію в західних стейтах та кинути всю силу на східні. Мовляв, републиканці можуть бути певні західних стейтів для своеї партії. У звязку з тою постановою приїхав до Ню Йорку др. Ворк.

У Кемп Муґ, коло богацького літниска Сіґерт, у стейті Ню Джерзі, зібралася величезна товпа народа на привитання демократичного кандидата Ал. Смита. На параді було коло 150,000 осіб.

Раскоб, начальник демократичного виборчого комітету, зорґанізував комітет для приєднання робітничих юній для Смита.

Берт Мартин, один з провідників фармерсько-робітничої партії, виступив публично зі заявою за Гувером, бо, мовляв, Смит зовсім не цікавиться фармерами.

Норман Томас, кандидат на уряд президента з рамени соціялістичної партії, каже, що, обїхавши західні стейти, він може сказати, що вони не одушевляються ні Гувером ні Смитом. Він запевняв, що Смит утратив усяку можливість зеднати собі голоси фармерів; мовляв, за Смитом не стоять навіть загорілі демократи, а тільки члени демократичної машини, які сподіються на случай побіди Смита гарних джабів.

УРЯД ЩЕ ЗАОСТРЮЄ ПРОГИБІЦІЙНУ КОНТРОЛЮ.

СТ. ПОЛ, Минесота, 26. серпня. — Щоби відрізати зовсім довіз алькоголічних напитків, прогибіційний уряд почав нині небувалу досі річ, а саме замикати приватні доми відомих бутлеґерів.

Досі замкнено тут 26 таких домів. Всі вони внесли до суду позов, закидуючи урядови безправне поступовання. Державна прокураторія піддержує прогибіційний уряд, кажучи, що уряд може звертатися й проти приватних мешкань, коли їх уживають до виконування законом недозволених операцій.

РОБІТНИЧА ЮНІЯ ЗБИРАЄТЬСЯ ОТВОРИТИ ВЛАСНУ ШАПУ.

МІЛВОКІ, Висконсин, 26. серпня. — Робітнича юнія Амалґамейтид Кловдинг Воркерз оф Америка постановила отворити тут власну фабрику для виробу одежі.

Сеї фабрики думає юнія вживати для боротьби за права робітників у сьому промислі. Перша фабрика сього рода буде мати 800 робітників, які до недавна працювали в фірмі Давида Адлера в Ню Йорку, а послідними днями вийшли на страйк.

БІГАМІЯ КІНОВОЇ АРТИСТКИ

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС, 24. серпня. — Фільмова артистка Джекелин Лоґен вийшла заміж за брокера Герри Винстона, коли ще не зістало цілковито уневажнене її попередне подружжя. За те попаде до тюрми.

АЛЬБАНСЬКА МОНАРХІЯ БУДЕ НЕДОВГО.

ВІДЕНЬ, 24. серпня. — З югославянських жерел доносять, що Альбанія стане дійсно королівством, а Агмед Зоґу буде одиноким нехристіянським королем в Европі. Він заявить, що буде старатися бути справедливим і модерним правителем. Але так, як ціла монархія повстала дорогою підкупства, так і тою самою дорогою прийде і її конець.

ВПРОВАДЖУЮТЬ НОВУ АЗБУКУ.

КОНСТАНТИНОПОЛЬ, 24 серпня. — Державна друкарня нічого іншого не робить, а тільки друкує нові букварі з латинською азбукою, яку саме впроваджено тепер у Туреччині. Сам президент Кемаль Паша ходить по урядах та школах і викладає про нову граматику. Одного разу зупинився навіть на базарі і викладав латинський альфабет простим людям та виказував користи з нього.

СПІЛКА ГАЙДИ З УКРАЇНСЬКИМИ КОНТРРЕВОЛЮЦІОНЕРАМИ.

Бувший фашистичний директор у Празі Бавер видав на днях брошуру, в якій подрібно описує всі переворотні пляни бувшого ґенерала Гайди. Головно вказує на закордонні махерства фашистичних авантюрників, у яких Гайда брав участь. Він вів також переговори з українськими контрреволюціонерами Остряницею та Горбанюком, які знаходяться в сталому контакті з німецькими фашистами й до Праги приїхали для ведення переговорів з Гайдою під проводом німецького фабриканта Шмідта. Говорилося там про взяття влади в Чехословаччині шляхом фашистичного перевороту за допомогою закордонних грошей. На випадок успіху українські контрреволюціонери мали на Закарпатті забезпечене право вербувати контрреволюційні банди. Закарпаття мало стати базою для нападу проти радянського Союзу. Якийсь барон Курзл хотів мати це чорне на білому й це Гайда йому пообіцяв.

ДВА ТРУПИ — НАСЛІДКОМ ІГРАННЯ З ЛЮБОВЮ.

В селі Жабно, в тарнобережськім повіті, молодий парубок М. Яськівський застрілив з кріса свою любку Марту Саґан, а відтак сам поповнив самогубство. Винна тут дівчина, якій з початку подобався молодий хлопець, а відтак, знудившись, його покинула. Горячий молодець не міг переболіти втрати любки й рішився на цей шалений вчинок.

ОРИҐІНАЛЬНИЙ ТРАНСПОРТ КУРАЦІЙНОГО ПОВІТРЯ.

Управа лондонського готелю „Савой" впала на оригінальну думку експльоатації воздуха із курацiйних місцевостей. Поїзди, які відходять що суботи із приморських літниск Брідлінґтон і Вест-сюпернер, везуть в окремих посудинах 24 тис. кубічних стіп свіжого, морського повітря. Посудини поміщують відтак в готелі по обох боках балевих саль, де танцююча публика має нагоду користати із кліматичного повітря, завдяки такому простому і дешевому способові. Протест згаданих купелевих заведень проти того оригінального перевозу не поміг нічого. Що більше, управа готелю „Савой" обіцює своїм гостям воздух з усіх анґлійських лічничих місцевостей до вибору, вже у недалекому майбутньому. Англійські аматори „вік енду" можуть сьогодні сміло почванитись: „Колись ми їздили над море, сьогодні воно приїзджає до нас".

ЛЕГКОВІРНІСТЬ НАШИХ ЛЮДЕЙ.

Закпив собі з людей в підгаєцькім повіті якийсь Владислав Родзінський. Ото пустив він поголоску, що в лісі „Камінна Гора" коло Підгаєць обявилася йому Матір Божа з анґелом. Ця вістка облетіла скоро цілу околицю і тепер до ліса сходяться люде з околичних сіл, моляться і світять свічки.

СКІЛЬКИ В СВІТІ ТЕЛЕФОНІВ?

Статистики обчислили, що на цілім світі є чинних 29,024,000 телефонів. Найбільше телефонів, бо аж 2,688,495 має Німеччина. Друге з ряду місце, в відношенню до густоти населення, має Данія, третє Бельгія, а Англія щойно пяте. Найменше телефонів має Болгарія. В тім році число телефонів в Европі збільшилося на 2 міліони.

Злучені Держави мають найбільшу сітку з усіх держав Америки, однак у відношенню до числа мешканців і простору не видержують конкуренції з Болгарією. Найбільш ідеально уряджені й найдешевші телефони має Японія. Добрі телефонічні урядження має Німеччина, найгірші Чехословаччина.

КНЯЗЬ ФАЛЬШИВНИКОМ.

Сенсацією в аристократичних кругах Будапешту було арештовання Людвика Бурбонського на поручення французької поліції. Йому закинено участь у фальшуванню вартісних паперів.

НЕОЦІНЕНІ СКАРБИ.

При будові залізничого шляху Стоянів—Луцьк викопано цінні скарби. Робітники знайшли в землі дві урни з золотими та срібними грішми з часів Трояна й Антонія. Один з робітників вкрав урну з золотими монетами й розпродав їх між місцеву людність. Робітника арештовано, але частина скарбу таки пропала.

ТРАҐЕДІЯ БАНДИТА.

Дільниця Моабіт в Берліні була видовищем нечуваних сцен. Засуджений на важку тюрму бандит Флятав, видіставшися із тюрми в Бранденбурзі, вдерся над раном до помешкання своеї бувшої жінки, яку підозрівав як виновницю його увязнення. Ранивши важко жінку і її субльокатора, схоронився перед поліцією на піддаші, звідки через довший час відстрілювався. Щойно після півторагодинної стріляниии, ранений кількома кулями, дістався в руки поліції, яка відставила його до тюремного шпиталю.

ЛЮШНЕЮ ПО ГОЛОВІ.

В Більчу біля Дрогобича двох селян з гарячою кровю й сильними кулаками посперечалися за якусь дрібничку. Слово по слові дійшли до бійки. Сильніший Федьо Карпа потягнув Івана Затрайла люшнею по голові так „легко", що на місці його вбив.

СКАНДАЛЬНА ГОСПОДАРКА У ЛЬВІВСЬКІМ МАҐІСТРАТІ.

Недавно іменованого ген. директора міських посілостей п. К. Малачиньского завішено нагло в урядованню. Сталося це тому, бо, як стверджено, проти п. Малачинського ведеться слідство в Бережанах. Стоїть він під закидом обману, який — як кажуть — поповнив, будучи на досить низькій службі у ґрафа Потоцького, від якого відтак, не знати якою дорогою, дістався на високе становище у львівськім маґістраті.

НА ЛИТВІ АРЕШТУЮТЬ ЗАПРОДАНЦІВ.

Литовський уряд продовжує боротьбу з платною роботою аґентів відомого Плечкайтіса дуже рішучо. Ковенський „Рітас" подає, що на днях арештовано на Ковенщині в місцевості Шкуди 7 осіб, обвинувачених у співпраці з Плечкайтісом та польонофільською литовською еміґрацією у Вільні. Арештованих приміщено в концентраційному таборі у Ворнях.

ПРИКЛАД ЯКИЙ ПОВИННІ НАСЛІДУВАТИ.

На адресу редакції „Діла" прислав наш земляк Володимир Квасницький, робітник з Мілюзи, 1000 фр., та доручив розділити ці гроші на 11 ріжних потреб нашого суспільного життя, зазначених у своїм листі. Пише, що заробляє 1100 фр. місячно, з чого частину посилає на утримання своєї мами, а хотів би дати приклад й іншим землякам, щоби не забували про жертвенність на ріжні громадські цілі.

НЕВДАЛИЙ СКОК З ЛІТАКА.

Підчас летунських пописів у Берліні летунка Еля Тавер з Липська вискочила з легкопадом з літака на висоті 500 м. Легкопад однак не відчинився й смілива летунка забилася на місці.

15 ДЕРЖАВ ПІДПИСУЄ ПАКТ КЕЛОҐА

НЕ БУДЕ НІЯКОЇ ОСОБЛИВШОЇ ПАРАДИ НІ ПРОМОВ. ВСЕ ТЕ БУДЕМО МОГЛИ ЗА ТИЖДЕНЬ БАЧИТИ І ЧУТИ В ТЕАТРАХ РУХОМИХ ОБРАЗКІВ.

ПАРИЖ, 26. серпня. — В понеділок, дня 27. серпня, зберуться представники 15 держав в французькім міністерстві заграничних справ, щоби підписати запропонований секретарем стейту Келоґом противоєнний договір. Договір буде підписаний о 3. год. попол. Келоґ відмовився говорити, тому одиноким бесідником буде французький міністер заграничних справ Бріян. Це викликало велике незадоволення серед представників других народів, котрі поприготовлялися до великих бесід. Але, кажуть, що вони на тім нічого не втратять, бо будуть могли ті бесіди виголосити на Зборах Ліґи Націй, яка незабаром збирається відбути свою чергову осінну сесію.

Отсей зїзд світових дипльоматів буде першим, з якого буде передане кожде слово і кождий рух. Американська фірма поробила всі заходи, щоби вхопити кожде слово і передати це масам дорогою мувітону. Кажуть, що за тиждень будемо вже чути навіть те, як скрипіли пера при підписах договору.

ПО 61-ЛІТНІЙ ПЕРЕРВІ.

ШТРЕЗЕМАН, ЯК ПЕРШИЙ ВІД 61 ЛІТ НІМЕЦЬКИЙ МІНІСТЕР ЗАГРАНИЧНИХ СПРАВ, ВІДВІДУЄ ПАРИЖ.

ПАРИЖ, 26. серпня. — Др. Штреземан прибув до Парижа. Повитано його просто, але сердечно. Хоч були такі, що кинули з публики і обидливими словами в сторону німецького міністра заграничних справ. Прибуття Штреземана до Парижа, це небувала подія. Від 61 літ не вступила на парискý землю нога німецького міністра закордонних справ. Штреземан стрінеться заразом перший раз на приватній розмові з французьким премієром Поанкаре, а рівнож буде конферувати з секретарем стейту Келоґом. Схоче вивідатися дещо блище про французько-англійський морський договір.

СУДЬБА ДОГОВОРУ В РУКАХ СЕНАТУ.

АНГЛІЯ І ФРАНЦІЯ БУДУТЬ ЖДАТИ НА РАТИФІКАЦІЮ З БОКУ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ, ВСІ 15 ДЕРЖАВ МУСЯТЬ РАТИФІКУВАТИ, ІНАКШЕ ДОГОВІР НЕВАЖНИЙ.

ПАРИЖ, 26. серпня. — Що вийде з договору про поставлення війни поза законом, буде залежати в головній мірі від Злучених Держав, а в першій мірі від того, чи сенат дасть свою згоду на цей мир. Англія і Франція будуть ждати на ратифікацію сенату і аж тоді піддадуть договір під ухвали своїх парляментів, коли перейде ратифікація в американськім сенаті.

ЗМАСАКРОВАНО 15 ФЕДЕРАЛІСТІВ.

ЗГИНУЛИ З БОКУ МАКЕДОНСЬКИХ АВТОНОМІСТІВ.

СОФІЯ, 26. серпня. — Македонська визвольна боротьба потягнула за собою дальші жертви. В горах близько Філіппово розстріляли македонські автономісти решту федералістів, в числі 15. Це є конець драми, що тягнеться від 1924 року і вбийства Александрова. Тодор Александров був членом революційної македонської орґанізації і горячим сторонником повної автономії Македонії. Друга частина орґанізації була за федерацією і поділом Македонії між Юґославію, Грецію і Болгарію. З рамени тої федералістичної частини згинув Александров. Автономісти пімстили його смерть кількома вбийствами, а тепер вистріляли за одним махом всіх 15 оставших федералістів.

ШЛІСЕЛЬБУРҐ МУЗЕЄМ.

ЛЕНІНҐРАД, 26. серпня. — Відома з царських часів фортеца Шлісельбурґ, що була заразом і тюрмою для політичних проступників, стане совітським музеєм. По келіях можна там добачити богато ріжного рода записок, пороблених давними революціонерами. Все те заховано і публика буде могла оглядати.

ПЕРШИЙ ПАМЯТНИК В ТУРЕЧЧИНІ.

БУДЕ НИМ БРОНЗОВА СТАТУЯ КЕМАЛЯ ПАШІ.

КОНСТАНТИНОПІЛЬ, 26. серпня. — Туреччина що раз більше модернізується. Тепер вже має першу в історії людську статую. Є нею бронзова статуя Мустафи Кемаля Паші, модерний твір віденського скульптора. На разі Турки її оглядають і похитують головами.

ГЛУХНЕМО.

ТАК КАЖЕ ЛОНДОНСЬКИЙ ЛІКАР. А СЕ ЧЕРЕЗ ШУМ І ГУК, НА ЯКІ НАРАЖЕНЕ МІСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ.

ЛОНДОН, 26. серпня. — Др. Гиліярд написав дуже інтересний артикул про притупіння слуху теперішного покоління. Артикул поміщено в британськім медичнім журналі. Він каже, що теперішне покоління, головно по великих містах, тратить чимраз більше слух, а прийде час, що цілком оглухне. Причиною того той великий шум, що ціхує великоміське життя, і модерна кричача музика.

ІТАЛІЯ НЕЗАДОВОЛЕНА З ОЛІМПІЯДИ.

ВАТИКАН НАЗИВАЄ СПОРТ БОЖЕВІЛЛЯМ.

РИМ, 26. серпня. — З приводу закінчення олімпійських ігрищ в Амстердамі, вся італійська преса не закриває жалю з приводу того, що Італія здобула всего тільки сім нагород. Зате Ватикан піддає теперішні ігрища дуже строгій критиці як неморальні з виховавчого боку. Особливо звертається він проти жіночих публичних атлетичних виступів.

ВЕРЕСЕНЬ — МІСЯЦЬ СИРОТИНЦЯ-ЗАХИСТУ У. Н. СОЮЗА

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
[illegible] newspaper published daily except Sundays [illegible]
at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES; Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокє число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Oorder.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДІЙСНИЙ ДОГОВІР ЧИ ГУМБУҐ?

В тій самій галі, де підписано славний верзальський договір з аліянтами як побідниками, а осередніми державами як побідженими, підписали 27 серпня ще один договір в справі поставлення війни поза законом. Як першим разом домінуючою фіґурою був президент Вилсон, так тепер є нею секретар стейту Келоґ. В однім і другім випадку стоять отже Злучені Держави на першім місци. Але це тільки на перший погляд. Вилсон був в Парижі особою для паради, а Злучені Держави не відограли на ділі при мировім договорі ніякої ролі. З проголошених Вилсоном 14 точок нічого не вийшло. А сталося так, як цего собі бажала Франція згл. Клемансо. Точнісенько така сама історія повторяється і тепер. Келоґ вийшов з мировою пропозицією від імени Злучених Держав, але на ділі це не є його пропозиція, бо початковий плян походить від французького міністра закордонних справ Бріяна. Він перший запропонував такий договір між Францією і Злученими Державами. Вашинґтонський уряд поширив його тільки на більше держав. І через те попсув справу, бо другі держави, як Англія і Франція, поробили такі застереження, що той договір є тепер нічим іншим як звичайною формальністю. Він може бути тільки побажанням, виявом симпатій для справи перманентного світового мира, але нічим більше. Зате він має одну велику хибу, яка торкається і нашої справи.

Попередний верзальський договір покликав до життя Велику Польщу. Сам Вилсон, духовий батько права самоозначення народів, дав згоду на таку Польщу, яка виходила далеко поза польські етноґрафічні границі. Тим самим дав він згоду на поневолення українського народу під Польщею. Та того верзальського договору сенат не затвердив і формально Злучені Держави не визнають його і досі. Та тепер вийшов Келоґ з мировим предложенням, яке ставить війну поза законом, а тимсамим заявляється за теперішнім станом посідання. В той спосіб Злучені Держави санкціонують ту кривду, яку нанесено многим народам верзальським договором і пізнішими договорами, як от рішенням Ради Амбасадорів з 14 марта 1923. року, коли то віддано Галичину Польщі. Отже вже з того боку отсе мирове предложення Келоґа для поневолених в Европі народів некорисне. Бо в першу чергу треба було перевести ревізію дотеперішних договорів, а тоді допéрва братися до поставлення війни поза законом. Тому найкращий вихід був би для Злучених Держав той, колиб сенат і тим разом відмовив ратифікацію ще й тому договорови. А такі голоси вже підносяться.

Так якби не було, до того договору великої ваги привязувати не треба. Так як справи тепер стоять, він практичного значіння мати не буде.

ДЕ НАША СОЛІДАРНІСТЬ?

34 ВІДДІЛИ У. Н. СОЮЗА НЕ ХОТЯТЬ СВОГО ВЛАСНОГО СИРОТИНЦЯ.

Вже близько три роки добрі люди складають свої жертви на будову Сиротинця-Захисту У. Н. Союза. Побіч членів нашої організації жертвують на ту нашу інституцію і посторонн люде; жертвують, бо знають, що така інституція нам тут конечно потрібна. Про значіння і вагу згаданого Сиротинця писалось і говорилось уже стільки, що — як то кажуть — аж ухами переливається... Якби наша суспільність в Америці мала відповідне почутте народне, то український сиротинець уже давно сповняв би свою культурну місію. Але щож, коли наш чоловік дбає тільки про свої власні інтереси, а до загального народного добра відноситься байдужно, а то, буває, й ворожо...

Якщо на Сиротинець У. Н. Союза не хоче жертвувати нічого така людина, що до тої орґанізації не належить, то ще пів біди; ще ту твердосердність можна би якось оправдати. Але що треба сказати про членів У. Н. Союза, а то й цілі відділи, які за **три роки не жертвували на свій власний Сиротинець ані одного цента?...**

Щирих жертводавців на добродійні цілі записують тямучі люде в своїх серцях; иноді вписують їх імена на пропамятних таблицях, або вписують їх у „золоті книги". А де якої книги належало би вписати імена членів 33-ох відділів У. Н. Союза, які через три роки так завзято бойкотують свою власну добродійну інституцію? Над тим варто би карним членам нашої орґанізації подумати...

Понижче подаємо числа тих „примірних" відділів і назви місцевостей, у яких вони „панують":

6. Hastings on Hudson, N. Y.
11. Zanesville, Ohio.
33. Chicago, Ill.
35. Philadelphia, Pa.
41. Jannette, Pa.
67. Ansonia, Conn.
79. Garret, Pa.
88. La Porte, Ind.
101. Export, Pa.
107. Hammond, Ind.
115. Canton, Ohio
125. Chicago, Ill.
149. Lackawanna, N. Y.
164. W. Berwick, Pa.
169. Edwardsville, Pa.
170. Jersey City, N. J.
173. Cleveland, Ohio
180. Scarbro, W. Va.
184. New York, N. Y.
210. Westchester, N. Y.
228. St. Clair, Pa.
249. Barnesboro, Pa.
250. Cos-Cob, Conn.
262. Ansonia, Conn.
281. Bayonne, N. J.
302. Los Angeles, Cal.
310. Brooklyn, N. Y.
325. Brooklyn, N. Y.
335. West Harvey, Ill.
352. Chester, Pa.
356. Philadelphia, Pa.
359. Newark, N. J.
360. Leechburg, Pa.
378. Woodbine, N. J.

Наші люде звичайно дуже гніваються, коли хтонебудь посміє критикувати їх діяльність, або виказувати публично їхні промахи. Але тут гнів ні при чому, бо чейже автор критики тому не винен, що член якоїсь орґанізації не хоче сповняти наложених на себе обовязків. Коли дана орґанізація бажає мати певну моральну вартість і хоче осягнути намічені своїм статутом цїли, то — річ ясна — мусить мати карних членів. Як в орґанізації нема карности, як кождий її член робить по своїй волі, то що така орґанізація варта? Як подавляюча більшість членів У. Н. Союза оподатковує себе добровільно, щоби придбати відповідний фонд на будову свого власного Сиротинця-Захисту, то чому, яким правом горстка недбалюхів книть собі з тої святої справи та ще деморалізує других? Як людина має відвагу робити зло, то чомуж вона не має відваги приняти відповідну заплату за те зло?

Так отже гніватися виказаним 34-ом відділам У. Н. Союза за те, що вони не сповнили свого морального обовязку, нема розумної причини. Ся публична догана повинна радше наставити їх на добру дорогу. Ще не за пізно заподіяне лихо направити. От надходить вересень — місяць Сиротинця-Захисту У. Н. Союза. Кождий відділ нашої організації, кождий її член повинен у тім місяці зложити якусь гідну жертву на цїли свого Сиротинця. Ми певні, що богато-богато щирих Українців (навіть таких, котрі до У. Н. Союза не належать) не відмовлять своєї лепти на таку благородну ціль. А чи між тими тисячами жертводавців будуть і члени виказаних вище віділів нашої, найстаршої орґанізації в Америці?

Маймо надію, що вони не схотять бути „скебами!"

ПЯТНУЮТЬ ШАПОВАЛА

Загальні Збори Української Громади у Франції, що відбулися 21 липня 1928 р., заслухавши доклад Голови Громади І. Стасіва про діяльність Ради, з повним задоволенням констатує оздоровлення атмосфери, що прийшло головним чином після вибуття з Громади п. Шаповала і його ближчих прихильників, що намагалися накинути Громаді свій суто партійний напрямок.

Крім того Збори рахують своїм ґромадським обовязком ствердити, що поведінка п. Шаповала на Загальних Зборах 28. квітня і після них до цього часу свідчить про цілковиту відсутність у нього почуття громадської гідности і є шкідливою для нашої справи.

Збори рахують позбавленим всякої підстави, а через те провокаційним, обвинувачення Шаповалом Громади і її Голови Івана Стасіва у зміновіховстві в той час, коли він сам себе скомпромітував свого часу зносинами з Володіном, підсобником і другом Шварцбарда, і рішуче протестують проти узурпації ним імени Громади для власної користи.

Загальні Збори висловлюють повне довіря Голові Громади і Раді.

Голова Загальних Зборів Олекса Чехівський; секретар Загальних Зборів Микола Гмиря.

—o—

Пятий рік минає, коли у Франції появилась масова українська іміґрація, що повстала із боротьби українського народа за своє національне визволення.

Здавалося, що тут на вільній території французької республики, яка дала нам притулок, українська іміґрація зеднається в одну українську сімю-родину для продовження боротьби за волю і права нашого народу для культурно-просвітної діяльности, для взаємної допомоги і т. п.

Але і тут внутрішні сварки, незгода, непорозуміння один другого, партійний шовінізм, ріжні політичні орієнтації, ріжні політичні платні аґенти стоять на перешкоді нашому обєднанню для загально національної праці.

Щоби хоч в частині покласти край тим міжусобицям та в частині оминути те лихо, Українська Громада у Франції постановила ще більш звернути увагу на зеднання нас, як українських громадян для наших загально національних, культурно-просвітних справ.

Не ми, іміґрація, будемо рішати долю України, який устрій буде мати наша визволена Батьківщина, і ніяких зобовязань ми, іміґрація, від імени українського народа не маємо права брати на себе, бо на це ми не маємо уповноважнення. Наше завдання, як іміґрації, інформувати чужинців про наші визвольні змагання, ознайомлювати їх з нашою історією і культурою, висвітлювати дійсний стан нашого народу у Батьківщині, набирати знання і т. п., щоб коли прийде час вертати до дому, не прийти з порожними руками. А коли ми це виконаємо, то зробимо хоч в частині наш обовязок перед нашою Батьківщиною.

Нікому не забороняємо займатися політикою та ріжними політичними доктринами, але нехай це робиться поза межами Громади і не від її імени; нашою метою повинно бути загальне добро нашого народа, це є: **„нація понад все"**, бо тут на іміґрації богато є спільного у нас, де можемо разом спільно працювати.

Менш сварні, лайки, менш сектанства, які приносять нам шкоду, а більш гуртової праці, всі за одного, а руїнникам ми повинні знайти відповідне місце.

Таке завдання поклала собі Українська Громада у Франції пять років тому назад при її заложенню, і дальше продовжує.

Рада Української Громади у Франції подає до загального відома, що помешкання Громади є отворене що суботи (адреса помешкання: 27 Бульвар Лятурґ Мобурґ, Париж 7, метро Лятурґ Мобурґ) від 8 години вечером до 12 години в ночі. Там можна користуватися українськими журналами, набувати і замовляти українську пресу, книжки, національні відзнаки, листівки і т. п. Гра в шахи, доміно...

Вхід для всіх свобідний.

Не члени Громади при вході в помешкання Громади складають (коли нема окремої постанови Ради) два франки на витрати, як за помешкання і т. п.

В зимову і осінню пору помешкання Громади буде отворене що неділі від 2-ої години зполудня.

Там можна подавати заяви про вступ до Громади, тамже дається всі інформації, звязані з нашим іміґрантським життєм.

В найблизшому часі при Громаді засновується артистичний гурток. Хто бажав би приняти в нім участь, прохається зголоситися до секретаря Громади.

КОМУНІКАТ.

Польський наглий суд у Львові видав дня 25-го липня ц. р. на членів У. В. О. слідуючий засуд: на кару смерти **Володимира Ордикця й Івана Плахтину** й на кару важкої тюрми **Володимир Мироша й Евгена Качмарського.**

Згадані боевики виконали закидуваний їм вчинок — напад на почту — на приказ У. В. О. Робили вони це саме, що робив за часів царату Йосиф Пілсудський і його орґанізація. Цей вчинок мав на меті не тільки здобути матеріяльні засоби, конечні для революційної підготовки, але також мав на цїли підірвати, бодай в малій частині, підвалини окупантської держави.

Польська львівська поліція нарочно намагалася зробити із наскрізь політичного чину звичайний бандитський напад. Поліція сфабрикувала слідство в цей спосіб, щоби за всяку ціну, з кривоприсягою комісарів поліції включно, довести до наглого суду та через відмовлення вчинкові ідейних мотивів підірвати моральний авторітет орґанізації. Заповідаємо, що на будуче УВО відповідатиме на трактовання її членів як звичайних злочинців і на пристосовування до них кари смерти через повішення індивідуальним терором, зверненим проти представників польської державної влади. Стверджуємо рівнож, що поліція катувала членів У. В. О. Заповідаємо, що на будуче за знущання над вязнями, як у слідстві, так і після засуду покараємо безпосередніх справників, чи начальників даної установи.

На цьому місці Команда У. В. О. висказує признання засудженим членам за їх карність, рівновагу духа й за дотримання вірности зложеній присязі.

Команда У. В. О. наказує відчитати цей комунікат у всіх відділах У. В. О. й вказати на гідну поставу засуджених перед судом, як взір до наслідування.

Команда Української Військової Орґанізації.

В. Кедровський.

1917 РІК.

Передрук заборонений. — Всі права застережено 1927 р.

(192)

Я поставився до його пропозиції уважно й заручившись згодою відповідальних наших керманичів, широко пішов йому на зустріч і допомогу. Терен для концентрації російських есеровських військ було визначено наше праве крило проти Московщини, а при можливости північно-східні кордони Харківщини. Війська ці покищо мусіли підлягати в оперативному відношенню українському штабови, а також ми їх заосмотрювали. Більше детальні військові умови та умови політичного характеру малося вировити, коли приїдуть до Києва инші представники російських соціялістів революціонерів з відповідними до того уповноваженнями.

Не гаючи часу, ми приступили до діла, але скоро виявився повний провал есеровсько-московських сподіванок. Я просив назвати мені надійні есеровські військові части, що повинно́ся негайно перевезти їх з фронтів в район наміченої концентрації.

В першу чергу мені було вказано на цілий ряд ударних батальонів. Я давав відповідні накази українським комісарам фронтів, особливо південно-західного, для негайної перевозки тих військ, але тут виснилося, що майже всі ударники заявили себе корніловцями, а деякі невтральними до громадянської війни. Називались також инші військові частини, але з ними повторювалась анальоґічна історія, при чім більшість з них називала себе большевицькими, а деякі вже були в стані „самодемобілізації".

Усі наші спроби, витягнути з фронту хоч щонебудь для російських есерів, скінчились повним фіяксом. Не памятаю, чи хоч одну есерівську частину ми витягли з фронту.

Я тоді надавав створенню спільного фронту велике позитивне для нас значіння, бо гадав, що для України корисно булоб тоді, щоби в додаток до калединського громозводу большевицьких сил і уваги був ще утворений і есерівський фронт, що погрожувавби самому істнуванню большевиків в Московщині. Але російські соціялісти-революціонери, дотеперішні революційні диктатори всієї бувшої імперії, не тільки не змогли стати громозводом і загрозою для большевиків, але не вийшло з них навіть поганенького пугала. Тому всі удари большевиків мусіли ми приймати на наші самітні плечі.

11. січня. Остаточно зясувалося, що московське офіцирство відмовляється взяти участь в боротьбі з большевиками. Ні одна група Москвинів на Україні нас не підтримує. Всі не хотять втручатись в нашу боротьбу з большевиками.

В Києві було „на учоті в резерві чинів Штаба Округи" до 18 тисяч московського офіцирства, яке в більшости складалося з уроджених на Україні.

З української сторони велися з ними переговори в справі озброєння їх і сформовання з них військових частин для оборони Києва від большевиків. Представники цього офіцирства по довгих переговорах катеґорично відмовилися втручатися в нашу боротьбу з большевиками й обявили свій невтраліст та відмовились навіть стати до охорони ладу в Києві. За цей невтралітет вони швидко дуже дорого заплатили. Їх було масово розстріляно большевиками. Кажуть, до пять тисяч було їх розстріляно в перші дні панування червоних в Києві.

* * *

12. січня. Нарешті, М. Шинкаря призначено на місце Капкана за команданта всіх проти-большевицьких військ на Україні. Дуже пізно. Вже в самому Києві неспокійно.

С. Петлюра призначений М. Шинкарем за отамана гайдамацьких кошів Слобожанщини. Йому доручено звільнити Полтаву від большевиків і боронити Харківську та Полтавську ґубернії, в яких дано йому диктаторські повновласти. Рішив, іду на Румунський фронт. Треба зробити на швидку відповідні зарядження. Може там пощастить почати новий етап нашої боротьби. Дружину свою сьогодня вечером відправив з Києва до дому, щоби не залишилася тут сама. Не люблю авантур і боюсь, щоб з мого заміру не вийшла лише авантура... Алеж треба, треба, бо иншого виходу немає, а з М. Шинкарем порозуміюсь завжди. Перед відіздом скажу йому ціль мого відізду. Він мене зрозуміє й підтримає. Наші шляхи не будуть протилежніми.

З призначенням М. Шинкаря й підходу большевиків майже під самий Київ, я остаточно вирішив розпочати на півдні України боротьбу з большевиками незалежно від Києва. Але цієї спроби мені так і не пощастило перевести, бо занадто я був дисциплінованим членом центра — боявся всього, що схоже було на авантуру. Часто здавав свої позиції, підлягаючи авторітетови центра.

Така моя податливість виплива головно з того, що я весь час почував себе, серед инших членів центру, які в більшости були між собою звязані персональними, часто товариськими зносинами, чужим і рідко знаходив серед них підтримку. Ті-ж декілька людей, з якими певна спільність думок та праці звела мене близче, були в київсько-петроградсько-московсько-українських колах, які тоді „правили" Україною, також чужими людьми. В додаток усі ми були в очах тих заправил „рибами друго-третього сорту", а то й просто „гончаками", тому мало хто з них звертав увагу на наші ідеольоґічні, тактичні, чи просто практичні „розглагольствования".

Правда, слухали нас, иноді запитували, часто використовували у всіх відношеннях, але „високу політику" робили так, як то вирішували „високі сфери", яких я вже вище назвав „камарилею Центр. Ради". Тому часто постанови Центральних Ком. партій, особливо соц.-рев., не виконувалися навіть самими членами тих комітетів. Нераз траплялося так, що фракція соц.-рев. в Центр. Раді, під проводом членів Ц. К., голосувала в супереч постановам загальних зборів Ц. Комітету. Частенько на засідання Центр. Ком. соц.-револ. заходив голова Ц. Ради, М. Грушевський, висловити „свою приватну гадку" про напрям розвязання того, чи иншого питання, хоч сам не був навіть членом партії. Він же, власно кажучи, й керував усією камарилею, маючи серед членів Ц. Ком. партії вірних собі виконавців кожного кивка його перста.

Тільки завдяки такому анормальному політичному життю партії, коли нею, через своїх прислужників, керували люди, що нічого спільно з партією не мали, а иноді були її ідеольоґічними ворогами, сталося те, що коли арештовано більшу частину присутніх у Києві членів Ц. К. партії, фракція Центр. Ради тої партії голосувала, не вимагаючи пояснень і доказів вини арештованих за тримання їх під арештом і тим за віддачу їх в руки „розгулявшихся страстей оборонців Києва". Про це розкажу докладно нижче в окремому розділі. Лише члени Центр. Ради, що не мали жадного відношення до партії соц.-революціонерів, протестували проти такого ґвалтовного арешту членів Ц. Ради й домагалися, щоби скласти спеціяльну слідчу комісію Ц. Ради. До речі, та комісія слідство саботувала, бо, як пояснив голова її Б. Мартос, не моглиж вони приходити на допит арештованих, коли стріляли на вулицях міста, а в той час арештовані находились під загрозою самосуду й розстрілу Ковенковських „вільних козаків".

* * *

По залишенню посади Ґенерального Секретаря, С. Петлюра не відійшов від військових справ, а продовжував проводити організацію наміченої ним ще раніше армії. Оснувавши свій штаб в готелі „Ермітаж" і закликавши до нього гарних енерґійних фаховців, між якими особливо визначалися своїм хистом Ґенштабу підполк. Кельчевський, та капітан О. Удовиченко. Один час бачив я там ґенерала Ґеґуа та ще кількох військових вищих ранґ.

Свої части С. Петлюра назвав Гайдамацькими Кошами. Для вербування в них він розіслав своїх аґентів на Слобожанщину.

(Далі буде).

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЯК УКРАЇНЦІ ЗДОБУВАЛИ ПЕРЕМИШЛЬ.

Місто Перемишль відогравало все важну ролю в історії воєн. Відограваю воно й свою історію в роках 1914—1918, а рівнож і в українсько-польській війні. Теперішня Польща відновила знищену перемиську твердиню, наладувала форти Перемишля амуніцією, бо знає, що на случай чогось недоброго Перемишль знова має бути рішаючий голос. Тут хочу розповісти читачам, як Українці здобували перемиську твердиню, та як її втратили, щоб американські Українці знали, що наш нарід не спав, але дійсно став як оден до зброї, і то в часі великої нужди й пережитих лихоліть великої війни.

Ще який тиждень перед важним днем 1. листопада 1918 р. кождий Українець в Перемишли предчував щось великого, чого однак ніхто на голос не вимовляв. Якось інстинктовно кождий тоді чув, що треба готовитись! Тому, що у нас все рішає село, бо міста нам чужі, український перемиський провід розіслав на села масу промовців-вічевиків, щоб розбудити села та звернути увагу селянина на надходячі важні події. Вічевики дійсно свою працю взірцево виконали й село, як настав слушний час, дійсно відозвалося та показало свою готовість встати на оборону українського стану посідання. В самім же Перемишли, який як відомо, володів великим військовим гарнізоном та був важним т. зв. мостовим причілком австрійської армії, була пустка. Казарми були порожні, не було вже кого висилати на фронт. Був оголошений новий „асентирунок" з військових, які під той час були в Перемишли, був головно т. зв. „ляндштурм", старі віком жовніри, та всякого рода хорі, пів-хорі та маркиранти, котрі все потрафили перехитрити начальство й не йти на фронт. З жовнірів фронтовиків, або тих, котрі були на відпустці, було найбільше старшин та однорічних-добровольців, котрі приїхали до Перемишля кінчити гімназію та здати „крігс-матуру". Було їх яких дві сотки людей. Цей елемент при здобуванню Перемишля українськими селянами був проводирем та генеральним штабом. Великі надії клали перемиські Українці на чисто-українські полки число 9. і 89., які були стаціоновані в Журавиці біля Перемишля і Ряшеві. Полки ці однак, захоплені кличем „до дому", дійсно пішли до дому, крім старшин, котрі приїхали до Перемишля, щоби взятись до спільного діла. Показалося отже, що при здобуттю Перемишля треба числити переважно на околичний місцевий, переважно не військовий елемент. Українці могли прямо зараз таки 1. листопада взяти Перемишль у свої руки, й не уміли його відтак за чотири дні здобувати від Поляків, та тратити яку сотню людий в убитих, якби полки ч. 9. і 89. були потягом вїхали до Перемишля й забрали його. Розходилось головно о те, щоб перебрати всі військові, а по части й цивільні залізничі уряди, військове майно, виставити всюди нашу службу та скріпити лінію Сяну, головно добре володіти трома мостами на Сяні.

Перший листопад віддав владу в Перемишли Полякам, хоч номінально й Українці з Жидами були при владі. В самім Перемишли спокій, не було навіть, на диво, жадних ворожнеч між обома сторонами. Ніби війна якась, а по місті ходить польський легіонист і наш жовнір, оба в австрійських уніформах, перший з орлом на шапці, другий з жовто-синьою стяжкою. По добре освічених перемиських улицях проходжувалися й жидівські патрулі, які показувалися головно в околицях військових магазинів, мовляв, це наше спільне добро, треба пильнувати. Не знати, на чім би був такий стан покінчився, та нараз по Перемишлі рознеслась чутка, що Поляки не додержують заключених з нами умов, так що нам треба самим забрати разом з Жидами Перемишль. Поляки обставили місто й не пускали звідси нікого, хиба лиш селян, які правильно возили всячину до міста. Хто міг, тікав з Перемишля до поблизьких сіл, де гуртувалася армія, яка мала здобути Перемишль. Три села, а це Торки, Селиска-Яксманичі, та Горохівці-Пикуличі, були головними центрами, де збиралася армія, яка мала з трох сторін вдарити нічю на Перемишль. Був це елемент переважно невійськовий, молодіж і старці, який був перемішаний з військовими, котрі були на відпустках, або котрі вже вспіли вернути домів з війни, бо головна наша сила ще була в дорозі з фронтів до дому. Кождий жовнір сам постарався о убрання і кріс, які то рівно легко можна було набути. В селі Селисках були піхотні казарми, де було досить оружа й убрання, й звідси ці припаси рівномірно розділено на прочі групи. Харчів було доволі, бо під Перемишлем паслися величезні табуни волів й рогатої худоби, призначені для австрійської армії. Хто хотів, брав, бо ніхто їх не пильнував і не занявся їх долею. Вся армія була за оден день готова до походу на Перемишль. Складалася вона з трох груп по яких 600—700 багнетів, без скорострілів й артилерії, якої в нас не було.

Стежі, які були в Перемишли, донесли, що в Перемишль прибули з Тарнова два батальони піхоти, яка розбіглася в Перемишли, так що можна сміло йти найблизшої ночі на Перемишль, який всего має коло 1000 багнетів, але за те масу скорострілів. Загально однак ми знали, що хоч в Перемишли є не більше тисячі багнетів, та за те добірних, а в нас невишколені маси, в яких крім запалу й витревалости нічого немає. Та ми були певні побіди, бо з нами правда, а Поляки чулися все таки не в себе дома. Жиди стали невтральними.

Генеральний штаб, який не мав висшого старшини як четаря, рішив, що в ночі з п'ятого на шестого листопада маємо взяти Перемишль за всяку ціну. Всі три групи наступають окремо, мають призначену ціль свого наступу, а всі сходяться по здобутю й обсадженню призначених їм позицій під залізничий двірець, о який, як здавалося, треба буде звести завзяту боротьбу. Я йшов з групою полудневої-східною в напрямі передмістя Бакончиць. О годині семій вечером на знак труби збігається народ до казарм, звідки вирушили ми сотнями в чвірках в сторону Перемишля, віддаленого 8 кільометрів. До села Коровник йшли ми чвірками, а звідси в чотирох за собою розстрільних. По дорозі все зміцнюваних елементом з околичних сіл. Вже ми майже перед кріпостною брамою й валами, аж тут ізза валів впали на нас перші польські стріли, а з нашої сторони перші жертви. Моментально кождий падемо на землю, але не стріляємо, бо зза валів нікого не бачимо, й рачки підсуваємося під вали. Та скоро встали, бо обсипав нас сильний град куль скорострілів. Зачинаємо відстрілюватися; чути зойкіт і плач серед наших молодших стрільців. На дворі темна ніч, ні одної звізди. Ні вертати, ні йти вперед. Втім дістаємо вістку, що ліве крило підповзло дуже близько брами, та що на даний мент з криком „гурра" маємо повстати й бігти вперед. Сильне „гурра" потрясло нами й Поляками, які скріпили огонь, та вкороті зовсім замовкли, бо ми вже за дротами й валами, а вони наші полонені. Дальшою нашою ціллю був великий харчевий магазин. Це комплекс будинків і казарм, обведений довкруги високим муром. Там нишком ми перелізли, забрали сплячу варту в полон, перебрали всі вартівні й виставили стійки. Розуміється, що тут і там не обійшлося без жертв, бо це між мурами боротьба, а не в чистім полі, де лекше орієнтуватися. Під залізничий двірець прийшла наша група в силі всего 60 чоловіка добрих стрільців. Всьо проче стрілецтво позістало в здобутих позиціях. Не дочекавшись двох прочих груп, впали ми на двірець та по короткій перестрілці забрали польську сторожу з сили 22 людий, і 2 скоростріли в полон. Обсадили стацію своїми людьми та настановили свого військового начальника стації. Нараз ні звідти ні звідси чуємо стріли й якесь військо, яке підсувається зпоза залізничих торів в напрямі двірця. Припустили ми їх близше, готові вже до стрілу, та пізнали, що це наші з інчих двох груп. Так опанували ми нічю цілий Перемишль, а рано пробудившися зі сну, Перемишляни побачили вже нових господарів у місті. Саме місцеве населення було нам вороже, але як побачило масу війска й щораз то прибуваючих селян і жовнірів з фронту до Перемишля, погодилися з фактом, але чекало на нагоду вигнати нас з міста. Така нагода скоро прийшла. Наш провід не орієнтувався в справах, вів переговори з Поляками, то в тих то в инших справах, позволив Полякам забрати половину військових припасів Перемишля, замісць вивезти їх в запілля, і т. п. Не можна сказати, що наш перемиський провід був злої волі, або, як то часто я чув серед наших людий, що був „підкуплений", ні! Люди ці не здібні були до цего, а лучших не було. Провід наш вірив в добросусідські зносини з Польщею та в 14 точок Вілсона. Не зірвано мостів на Сяні в надії, що така маса війська, яка зібралася в Перемишлі, оборонить мости, не дивлячися на те, що це тимчасове, невишколене військо. Всюди ми робили помилки. Впали за Перемишль жертви, надали й відтак за Львів, а Україні, посідаючи Перемишль, не мусілиб здобувати Львова, який без звязку через Перемишль не був би міг устоятися.

Інж. С. Куропась
з Шикаго, Ілл.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Українці з гори міста, памятайте за школу.

Вакації минають, наближається початок шкільного року, де наші діточки підуть до американської школи. А чи родичі тих діточок памятають на ще одно, і то дуже важне завдання, а се: на нашу українську рідну школу? По всіх закутках землі Вашингтона, де тільки живуть наші українські батьки і матері, стараються о се, щоби їх діточки ходили до українських шкіл, щоби могли навчитися своєї рідної мови, своєї історії, свойого письма. Бо і де можуть сі малі діточки навчитися сього всього, як не в своїй Рідній Школі? Шкільний рік 1927/28 минув без жадної користи як для дітей так і для родичів. А Комітет при Українськім Нар. Домі під ч. 318 Іст 72 вул. старався всіма силами, щоб зорганізувати школу та повести її як найлучше, але щож зробити, коли, на жаль, батьки позасипляли блаженним сном. Через їх байдужність не можна було розпочати науки в школі.

Дорогі Родимці, Українські Батьки своїх діточок! Не забувайте за сей рік, не спіть, а пробудіться зі сну байдуности, зачніть нове життя, дайте нагоду своїм діточкам, щоб вони знали, хто вони і чиї вони діти, щоб не говорили, що вони Рошенс або Грікс. Вас тут є більше ніж сто родин, прийдіть всі хоч на оден перший вересня, о годині 8. веч. на збори під ч. 318 Іст 72 вул., та обговоріть цілу шкільну справу так, щоби можна переприрадити як найскорше вписи та повести школу як слід. Комітет Укр. Нар. Дому дає Вам шкільну салю, світло, опал і все даром, лише покажіть, що у Вас ще беться українське серце та бажаєте науки для своїх діточок, а волі для свого поневоленого народу.

Рівночасно пошукується учителя, котрий міг би обняти науку та вести її аж до кінця шкільного року.

КОМІТЕТ У. Н. ДОМУ:
Іван Лазорчик, Іван Бугера, Андрій Дубас.

Др. В. Клодницький.

ІСТОРИЧНИЙ РОЗВІЙ ДЕРЖАВНОЇ ДУМКИ

(Передрук заборонений).

I.

Від найдавніших давен історія ніде не зустрічає вже виросшої із дикунства людини, якаб жила одинцем, без організації. Противно, навіть первісна людина живе спільното, — живе в організації — живе в звязку родиннім.

Вслід за цим першою організацією людини є звязок родинний — родина.

З розвоєм життя людини з родин розвивається висша організація, себто звязок родовий, племінний. Цей звязок (племя) можна уважати другим щеблем в розвою людини.

Із злуки племен (в наслідок самозахованчих-життєвих обставини) витворюється так званий народний звязок (нарід—люд, по німецьки „Volk"). Цихою народа (Volk) є: одна мова, подібні звичаї-обичаї, звичайно одна религія, спільна народня пісня, подібні перекази та до певної міри своєрідна „фізична" культура, а радше цивілізація. До тих прикмет можнаб, із певним застереженням, додати — одна історія, зглядно історична традиція.

Висшою стадією в розвою людини є звязок національний (нація=nation).

Нація може бути недержавною або державною, відповідно до того, чи вона живе під чужим правлінням (під чужою верзверхністю) чи під своєю, своєрідною законодатною зверхністю.

Якоюб нація не була, то мимо всего вона має свої ясно зарисовані прикмети, а іменно: 1) одна своя вироблена, розвинена мова, 2) одна своєрідна культура та історія, 3) один народний ідеал, себто своєрідна держава (або коли вже така істнує — удержання її при житті для блага своєї нації. Нація, до того нація зі своєю державою, творить найвисшу організаційну спільноту.

Нашим отже завданням буде освітлювати найвисшу організацію людини — себто **державу.**

Ми будемо освітлювати державу яко таку у ріжних народів, від найдавніших часів, себто, ми будемо освітлювати і ті держави, які істнували на протязі всеї історії у ріжних народів.

Дальше, ми будемо аналізувати також усі політичні міркування-теорії, про які наука по державознавству має свої джерела та памятки.

Вкінці додати треба, що ми будемо освітлювати українську державу та державницькі змагання нашого народа.

Освітливши історичний розвій державницьких форм і думок у ріжних народів в ріжних часах, ми легко зможемо оцінити наш народній ідеал та наші надбання чи недомагання на полі державовідання.

Стоячи на передодні збудування української держави, нам буде корисною річю апізнатись із історичним розвоем, стремліннями і надбаннями ріжних народів, в ріжних часах.

Старинні часи.

Організація державна в первісних часах була божеською інституцією — інституцією, яку боги сотворили для людий. Як відомо, первісна людина кожне явище кругом себе обожествляла як бога добра, чи зла, і йому поклонялася. В усіх давних народів, приміром, сонце, місяць і ріка були богами добрими, а вихор, грім і крокодиль були злими богами. І одним і другим поклонялася людина, а одним і другим, руками спеціальних жерців, приносила жертви. Жерці, котрі говорять з богами, добрими чи злими, доходять до найбільшого значіння, а як такі, стають, котрі ніби можуть народови здобувати щастя чи нещастя, в першими людьми в суспільстві — стоять на чолі держави — як заступники, або навіть і наслідник богів. Найстарший жрець — найстарший поганський піп, це в одній особі і король. Як угодник якогось наймогутнійшого божка — або навіть і його син, він наймогучійший — наймудрійший, непомильний — він самодержець — деспот. Його рідні — його прибічники, всякі підніжки трону, як також і гвардія королівського двора, це упривілейована кляса, — пануючий монарх і пануюча кляса. Забитий, запуганий і заворожений нарід кориться тій божеській інституції!

Того рода тип держави маємо в давній давнині в орієнтальних народів, пр. у Індів, Персів та Хінців. В наслідок впливів поганської віри та в наслідок деспотичного характеру держав у згаданих народів, на полі державовідання ті народи нічого людству не полишили.

В передхристіянських часах, або, як ми кажемо, в старинній історії, ми маємо лише два народи, котрі на полі державовідання богато здобутків придбали, а іменно Греки і Римляне. Ті обидва народи, а головно Греки, на полі державовідання полишили нам дуже богато історичних памяток. Взагалі треба підчеркнути, що ті оба народи на богатьох ділянках людської культури полишили людству таді цінности, з яких ми і до нині ще черпаємо знання. Мимоходом згадаймо грецьку архітектуру, епічну поезію, грецьку фільософію та грецьке державознавство, про що будемо обширно говорити.

Рівнож пригадаймо собі от хочби римську реторику та римське право, на якому ми до нині взоруємося.

Старинна грецька держава.

Найдавнійша грецька держава мала бути деспотичною державою. Про неї знає історія дуже мало.

Опісля грецька держава була уміркованим королівством, бо нарід грецький не міг стерпіти деспотії. Це ми знаємо з творів Гомера „Іліяда" й „Одиссея". В їх творах ми стрічаємо дуже умірковану монархію-королівство.

Хоча влада грецьких королів теж походить від богів, або хоча навіть грецькі королі являються й нащадки богів, то мимо того власть їх була досить лагідною.

Цю лагідність грецького правління треба приписати грецьким богам, котрі визначалися великою лагідністю та прихильністю до людий.

Грецький король народом окружений. Він має біля себе прибічну раду, взяту з народа. Його прибічна рада це батьки родів, без котрих згоди король на власну руку нічого, ані зі справ церковних, ані зі справ державних, не міг підпринимати.

Демос — широкі верстви народа, не був без права. Він не був підданим короля — він був горожанином своєї батьківщини*). Грецький король і його прибічна рада (геронти-булевши) скликали періодично народні зібрання — збори всего грецького народа, котрий мав право проголошені на зборах закони та державні розпорядки оплескати та радісними окликами одобрити — або німою мовчанкою маркувати своє невдоволення. — Так король, як і прибічна рада дуже числилися з тим, чи нарід з віч розходився вдоволеним-веселим, — чи невдоволеним.

Відношення короля до прибічної ради було того рода, що рада мала силу недопустити до влаштування народних зборів, щоб не проголосити йому законів та розпорядків**).

Прибічна рада була свойого рода законодатним тілом, котре відповідалоби в теперішній конституційній монархії*) — парляментови. Около 5. віку до Христа грецький нарід здобуває собі найширші права і Греки виступають на арену державницького життя всеціло!

Не одиниця, король, ані не групка-горстка упривілейованої кляси-„шляхти", чи духовенства творить державні форми, але цілий нарід; весь дух і талант грецького народа намагається і творить державні форми — державну мудрість, які цілими віками впливали і нині ще впливають на розвій державницької думки.

Грецька культура полишила нам на полі державовідання в спадщині дуже богато. Нинішний державознавець не сміє не зупинитись над фільософією грецького державознавства, бо воно є певного рода політичним букварем, без якого грамотности державної годі навчитися.

Початки грецького державознавства.

Софісти.

Першими речниками державницької думки в Греції були грецькі мудрці, звані софістами. Софісти, це можна сказати, перші дійсні мудрці, котрі силою свойого розуму зачали визволяти людство від релігійного поганського дурману. Вони були мандрівними учителями, які у своїх викладах зачали навчати правди. Немає на світі чудес, не має на світі сили божків, немає грецького пекла-тартару. — говорили софісти, бо чудеса, надприродна сила, поганських божків та страхіття-пекло, є твором запоморочених людий. Софісти апелюють до Греків все і всюди: „Не давайте обманювати себе віруванням в надприродну силу. Будьте розумні і вірте лише в силу розуму. Своїм розумом старайтеся пізнати все, що вас окружає. Вишколіть свій мозок, бо вишколеним мозком можна все зрозуміти і найкраще світ перейти!"

Софісти також аналізують проблеми державницької натури, пр. рівність чи нерівність людий, суть держави та її форми.

(Дальше буде)

*) Король на народних зборах промовляє сам до народа, зачинаючи кожну свою промову словами: Андрес стратіотай — мужі! лицарі! громадяне! Німецький письменник, перекладчик Гомерової Ілліяди і Одиссеї, Йоган Гайнріх, перекладає „андрес стратіотай" на — фрайнде — по укр.: приятелі, братя.

**) Гляди Іліяда, II. пісня, вірш 85—100.

***) Годиться підкреслити, що Гомерівським Грекам вільно було критикувати вчинки короля і то навіть на народних зборах. Гляди: IX. пісня, вірш 115—120 та 365—375 — Іліяда.

Циган у коморі.

Господар застав цигана в коморі і питає його грізно:

— Цигане, злодію, а тобі чого тут треба?

— Ой, батьку, я вже знаю, чого мені треба, тільки не знаю, чого ви сюди надійшли.

ГРОМАДЯНИ ПІДГАЄЦЬКОГО ПОВІТУ!

Велика народня конечність змушує нас, Браття, звернутися до Вас з просьбою о поміч. Ото мимо великої національної свідомости підгаєцького повіту, мимо великих змагань національно думаючих одиниць і мимо великих вкладів праці, народне життя Підгаєччини не може йти в належитім темпі. Причиною сего є брак домівки в центрі повіту, в самім місті Підгайцях. Українська громада Підгаєччини ані не може зійтися на спільні наради, ані не може уладжувати чи то національних свят, чи політичних віч. Се незвичайно уємно впливає на народне життя та зменьшує наш престіж перед нашими противниками.

Задля сього громадянство Підгаєччини постановило за всяку ціну побудувати дім в повіті, котрий був би осередком цілого національно-культурного життя повіту. І в дійсности через публичні збірки істнуючий сталий Комітет Будови зібрав до тепер досить показну суму. І так закуплено площу вартости 1,500 долярів, 40 сягів каміння вартости 400 долярів, побудував студню до будови коштом 70 долярів, куплено і згашено вапна вартости 100 долярів.

Задля пекучої конечности на весні сього року розпочато будову, спорядивши плян коштом 30 долярів. До нині сплянтовано площу і викопано пивниці коштом 340 долярів. В касі має Комітет зложених в Повітовім Союзі Кооператив в готівці 983 долярів, а в кооперативі „Спілка" 70 долярів. Иншими словами: Комітет будови зібрав з Підгаєччини около 2,500 долярів, що становить на польські гроші понад 22,000 зол. В наслідок однак браку кредиту і великої дорожнечі, зглядно малої вартости гроша, є се заледви третя часть коштів будови.

Тому то звертаємося до Вас, земляки за морем, з просьбою: Поможіть підгаєцькому громадянству! Присилайте свої датки на будову „Народнього Дому" в Підгайцях. Ратуйте добру славу і честь Підгаєччини. Негайно закладайте по більших містах центральні комітети для збірок. Центральний Комітет нехай творить провінціональні, собі підлеглі Комітети, і нехай сконцентрує і надзорує збірки свого округа. Зібрані гроші просимо слати до філії „Просвіти" в Підгайцях.

Спішіться в імя прислівя: „два рази дає той, хто зараз дає". Час не стоїть, а застанова будови далаби нагоду до нестриманої радости нашим противникам. Нехай ліпше перейдуть імена жертводавців до нашої історії на потіху грядущих поколінь, бо Комітет оголосить їх всіх у часописях.

Підгайці, в липни 1928 р.

За Комітет Будови „Народнього Дому" в Підгайцях: **Др. Евген Ловицький, о. Михайло Блозовський, О. Яворський, Іван Яримович, Антін Ласовський, Іван Бакалець, інж. Вільчинський, Іван Дубас, Спирид Тихий, Іван Головінський, Іван Мушкевич, Іван Овсянецький, Ілько Головінський, Павло Садовський, Стефан Боднар, Микола Вовчук, Кучма.**

Громадяне: Вже від шість літ просять нас з рідної землі о поміч. Через 5 літ поміщую дописи і відозви в „Свободі", але з того малий хосен. З великим трудом зібрано всего $264, які ще вислано в серпні 1923 року. Від того часу жадної іншої помочі ми не дали. Аж сором збирає, коли читаєш в „Свободі", як то другі громади і повіти дбають про свої читальні чи Народні Доми та як їм їхні краяни з Америки в тім допомагають, а ми, Підгаєччани, стоїмо як заклятi з заложеними руками. Якраз тепер вернув я з Підгаєць і бачив на власні очі розпочату будову. Допоможім їм її докінчити, щоб вороги не брали нас на сміх. Закладаймо комітети і збираймо жертви.

Семен Кучма,
278 Ave B, New York, N. Y.

ПО ЧІМ ВГАДАТИ ПОГОДУ?

Погоду можна означити на кілька годин, а то й днів на підставі штучного приладу, що зветься барометер. Відповідно уставлена металева вказівка на барометрі показує, чи буде дощ, чи спека, чи вітри, чи бурі. Але звісно, на селі годі побачити барометер, бо це штука доволі дорога. Зате тут мож вгадувати погоду по инших познаках, які не раз є такі певні, як барометер. Передусім можна пізнати, яка буде погода, коли дивитися на поведінку деяких звірят і птиць. Прим. коли кіт миється і простягається мов невиспаний, то певно буде дощ. Таксамо можна сподіватися дощу, коли кури довго не йдуть спати, коли когути дуже піють, коли пси скубають траву, а вівці хапчиво пасуться. Як по городах теркочуть жабки, це також знак, що буде мокро. Натомісць погоди можна сподіватися, як кури йдуть скоро на сідала, як ластівки ховаються в гнізда по заході сонця, як ворони літають і крутяться неспокійно. Коли худоба вертає швидко з поля і неспокійно реве, мож сподіватися бурі. Також по деяких предметах мож означити погоду. Коли напр. сіль є вохка і мнягка, то буде дощ, а коли сипка і суха, буде погода. Подібне мож пізнати і по тютюні. Коли нагло, без жадної причини розвяжеться шнурівка коло черевиків, це також означає, що воздух пересичений парою, отже буде дощ. Навіть по звичайній палиці мож пізнати, яка буде погода. Коли палиця суха, то погода, а коли у погідний день поверхня палиці стане вохка і липка, то певно зближається злива. Так то до означення змін у природі не конче потрібно штучних способів; вистарчають і природні, треба тільки на них розумітися і вважати.

Пані (до прошака): Відний чоловіче! Жаль мені вас, то мусить бути дуже прикро ходити на милицях, але все таки не таке воно страшне, як коли людина сліпа і зовсім не бачить світа божого!

Прошак: Правду кажете, пані, як я був сліпий, дуже часто давали мені фальшиві гроші!

ДЕЩО ПРО КИТАЙСЬКІ ІМЕНА.

В Китаю є всього 400 імен!

Китаєм цікавиться тепер увесь політичний світ. Національне пробудження азійського 411-міліонового народу (якого політичне тяготіння все більше пересувається з північного Пекіну до південного Кантону) має дуже велике значіння для великих держав, які є заінтересовані в Китаю. Але чужинці мало що знають про Китай. От хочби про китайські імена. Тяжко приходиться чужинцеві запамятати короткі односкладові китайські імена. Імена Китайців дуже скомпліковані. Взагалі китайські назвища складаються з 3-х складів (силяб). Перший склад означає родинне назвище, другий імя, а третій кличку (себто імя по якім кличуть; от прим. як у нас здрібнілі імена Володимир — Володко і т. д.) Виїмку творять тут лише Манджури; вони знають лише одно — або дво-складові імена. Імя (себто в значінні нашого хресного імени) вибирає собі Китаєць для своєї дитини зовсім свобідно, то значить тут нема ніяких обмежень. Можна на імя для дитини взяти прим. початкове слово якоїнебудь поезії, якесь абстрактне поняття, прим. із фільософії, якийсь предмет із природи і т. д. Зате для родинних назвищ істнують строгі генеальоґічні правила. Приміром у назвищі **Чанґтсолін** склад Чанг (як родинне імя) означає історичне відношення до місцевого розвитку старинного Китаю. Бо дуже богато китайських родинних імен мають якийсь історичний звязок із колишніми поодинокими князівствами, провінціями і т. д. У тійсамій родині, або виразніше сказати, тійсамій ґенерації, брати, а часом і свояки мають другий, подекуди і третій склад (силябу) такий самий. Годиться також згадати, що **кождий Китаєць має властиво два ріжні назвища: одно в приватнім і товариськім житті, а друге лише як урядове або фахове назвище.** Так приміром великий основник новітнього Китаю і перший китайський президент др. **Сунятсен** називався так лише у приватнім життю. Навіть у Китаю знають його лише під іменем **Сунвен.** Цим урядовим іменем послугується Китаєць усе тоді, коли треба підписатися, або коли той Китаєць осягнув визначне становище в офіціяльнім життю, отже коли стався особистістю. **Хоч Китай має 411 міліонів мешканців, то є там усього лише 400 родинних назвищ.** Але Китаєць не вдоволяється самим іменем. Нарід, що вже тому кілька тисяч літ мав гарну ліричну поезію (як прим. ліричний поет Лі-Таі-Пе), має тісні звязки з поезією і літературою. Часто китайські імена є дуже поетичні, що нераз суперечить дійсности. Цікаво буде прим. навести значіння назвищ китайських полководців, знаних із часописів. Зачнім від маршала Сун-Чуанґ-Фанґа (якого побило кантонське військо). В дословнім перекладі **Сун-Чуанґ-Фанг** значить **„Розсадник милого запаху".** Володар Манджурії **Чан-Тсо-Лін** значить той, що **„робить дощ". Ву-Пеі-Фу,** суперник Чанґ-Тсо-Ліна, в останнім складі **Фу** рівнається **„згоді", „гармонії".** Богато згадуваний християнський ґенерал із почесним призвищем **„зїдача заліза", Фенґґюсіянґ,** є **„щасливим самоцвітом"** (дорогоцінним каменем). Командант кантонської армії ген. **Чанґ-Каі-Шек,** то **„великий камінь".** Вкінці імя ґенерала **Чанґ-Чунґ-Чанга** можна назвати почесним, бо означає **„цвіт родини".** Так цвітиста китайська мова не жалує поетичних імен і таким непоетичним людям як ґенералам, яких ремесло — стинання голов — не дуже то поетичне.

ЖАРТИ.

Кравецький челядник: Майстер прислав мене за грішми.

Гість: Я нині не маю грошей, прийдеш іншим разом при нагоді!

Челядник: Майстер казав, щоби я не вертав, поки не дістану грошей від пана.

Гість: Ну, то буде дивуватися твій майстер, як побачить, що ти так виріс за той час!

—o—

Жінка: То був нещасливий день тоді, як ми вінчалися.

Чоловік: Помиляєшся, то був одинокий щасливий день у нашому житті!

—o—

— Як можете так богато говорити з тим чоловіком?!

— Бо як би я не говорив, то я мусів би його слухати.

—o—

Автор читає директорові театру свою нову драму.

Директор: А то знамените! Всі особи в цій драмі загикуються. Ще ніхто не впав на таку думку! То дійсно оригінальне!

Автор: А-а-ле, па-па-не ди-ре-ре-ктор, то-то ли-ше я-я за-ги-ку-ю-ся!

Директор: Так? А я думав, що то особи драми! Як так, то не приймаю вашої песи; нема в ній нічого оригінального. Можете забрати собі вашу песу назад, вона занадто банальна.

—o—

Судья: Чи обвинувачений зробив на вас враження пяного, як ви його стрінули тоді вночі?

Свідок: Так! Так він мав у руці годинник із світляними цифрами і старався закурити до них цигаро!

—o—

Далеке споріднення.

Пані (до дівчини, що несе дитину): То певно твоя своячка ця дитина, що ти так таскаєш її.

Дівчина: Дуже далека! Я найстарша в родині, а воно, наймолодше поміж моїми тринацятьма братами і сестрами.

—o—

У перекупки:

Пані: Але чи ці яйця свіжі?

Перекупка: Ну — кури ще, покищо, не мають печатки, щоби вибивали дату на покладках.

—o—

Із большевицького гумору. Нічю.

— У нас, наче в Америці: страшно вулицею перейти.

— Такий страшний рух?

— Навпаки! Навіть міліціонера нема, боїться, що пальто здеруть!

—o—

Местник своєї чести.

Молодий, богатий пекар залюбився в одній пані. Як вона купувала у нього булки, він встромив їй у кошик записку такого змісту:

„Ласкава Пані, Ви чудові! Прошу мене в четвертій годині закликати телефоном".

В четвертій годині в пекаря відізвався телефонічний дзвінок. Пекар схвильовано приклав слухавку до вуха і почув... такі слова:

— Гей, пане! Ви поеміли моїй жінці встромити до кошика карточку! Тож знайте, від нині не купую у вас булок!

—o—

Поступ між термінаторами.

— Ну, Гриню, як тобі йде практика, вже богато навчився?

— О! Я вже можу сміятися, коли інші ученики беруть по за вуха!

